

Inventariserend Archeologisch Onderzoek

't Asterloo te Rekken

Opdrachtgever

Gemeente Eibergen Bureau Welzijn
Postbus 53
7150 AB Eibergen

Projectnummer

173083

Kenmerk

AEM/SA/SAZ/173083

Autorisatie

Gerapporteerd door:

W.Bergman

A.A.G. Emaus

C. Helmich

E.E.A. van der Kuijl

Gecontroleerd door:

J.S. Krist

paraaf

datum

status

23-07-03

concept

paraaf

datum

status

SyntheGra Archeologie bv, Ambachtsweg 10, NL-7021 BT ZELHEM
Postadres: Postbus 4, NL-6997 ZG HOOG-KEPPEL
Telefoon +31 (0)314 62 77 08, Fax +31 (0)314 62 77 26, Internet: www.syntheGra.com
Bankrelatie F. van Lanschot Bankiers Nijmegen, nr. 22.59.31.451, BTW nr. NL809760538B01, HR 09119698
SyntheGra Archeologie bv is een werkmaatschappij van de Verhoeve Groep bv
Zelhem

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

INHOUD

1	Inleiding, onderzoekskader en onderzoeksdoel	2
1.1	Inleiding en onderzoekskader	3
1.2	Onderzoeksdoel	3
1.3	Objectgegevens	4
2	Onderzoeksmethodiek	5
2.1	Bepaling van de regionale achtergrondwaarden	5
2.2	Historisch onderzoek	5
2.3	Inventarisatie van archeologische gegevens	5
3	Resultaten vooronderzoek	6
3.1	Geologische ontwikkeling van het beekdal van de Berkel	6
3.2	Geologische ontwikkeling van het onderzoeksgebied	6
4	Bewoningsgeschiedenis van het onderzoeksgebied	7
4.2	Prehistorie	7
4.2	Romeinse Tijd	7
4.3	Middeleeuwen	7
4.4	Vroeg Moderne Tijd	8
4.5	Moderne Tijd	8
4.6	De kanalisatie van de Berkel.	8
4.7	Archeologisch vondstmateriaal in de omgeving van de onderzoekslocatie.	10
5	Resultaten van het Veldwerk	11
5.1	Veldverkenning	11
5.2	Toekomstig grondverzet	11
5.3	Opzet van het booronderzoek	11
6	Conclusie	13
7	Aanbeveling	14
	Gebruikte Literatuur:	15

Bijlagen:

- Bijlage 1: Regionale overzichtskaart
- Bijlage 2: Detailkaart van de locatie met boorpunten
- Bijlage 3: Boorstaten
- Bijlage 4: Vondstenlijst en catalogus
- Bijlage 5: Kaart van Rekken, huidige en historische situatie
- Bijlage 6: Lijst met gebruikte afkortingen
- Bijlage 7: Overzicht geologische perioden

Afbeelding voorblad: Afslag vuursteen bewerking, vondstnummer vier.

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

1 Inleiding, onderzoekskader en onderzoeksdoel

1.1 Inleiding en onderzoekskader

Op 11 juli 2003 is in opdracht van de gemeente Eibergen door SyntheGra b.v. een verkennend archeologisch bodemonderzoek verricht. Het terrein is onderzocht in het kader van de aanleg van een nieuw sportveld. De onderzoekslocatie heeft een oppervlakte van 7.534 m². De locatie is gelegen ten oosten van sportcomplex 't Asterloo aan de Rekkenseweg 48 te Rekken.

Het onderzoeksrapport bestaat uit een bureaustudie (historisch onderzoek) aangevuld met o.a. gegevens uit de geologische en geomorfologische kaart van Nederland, gegevens uit ARCHIS (database voor archeologische vindplaatsen), AMK (Archeologische Monumentenkaart), IKAW (Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden), luchtfoto's en provinciale en gemeentelijke archieven. Uit gegevens van de gemeente Eibergen en de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort is naar voren gekomen dat voor het terrein een hoge archeologische verwachting van toepassing is.

De geplande aanleg van een sportveld en het daarmee samenhangende grondverzet kan een bedreiging vormen voor de archeologische waarden in het plangebied. Op basis van diverse rijks- en provinciale regelingen, met name het Verdrag van Malta, Nota Belvédère, streekplan Gelderland, en de Leidraad Provinciaal Omgevingsbeleid, dient een inventarisatie van de archeologische waarden in het gebied gemaakt te worden. De provincie Gelderland zal de resultaten van het onderzoek toetsen. De resultaten van het onderzoek zullen vervolgens in de planvorming betrokken worden. Het onderzoek en de adviezen hebben betrekking op de Prehistorie tot en met de Nieuwe Tijd. Het onderzoek is afgestemd op het toekomstige grondverzet en de daarmee samenhangende verstoring van het landschap en het bodemarchief.

1.2 Onderzoeksdoel

Het doel van de SAI en de AAI is inzicht te verkrijgen of er op de onderzoekslocatie archeologische waarden te verwachten zijn en in hoeverre het toekomstige gebruik van de locatie invloed heeft op de eventuele archeologische waarden in het terrein. De volgende vragen worden beantwoord:

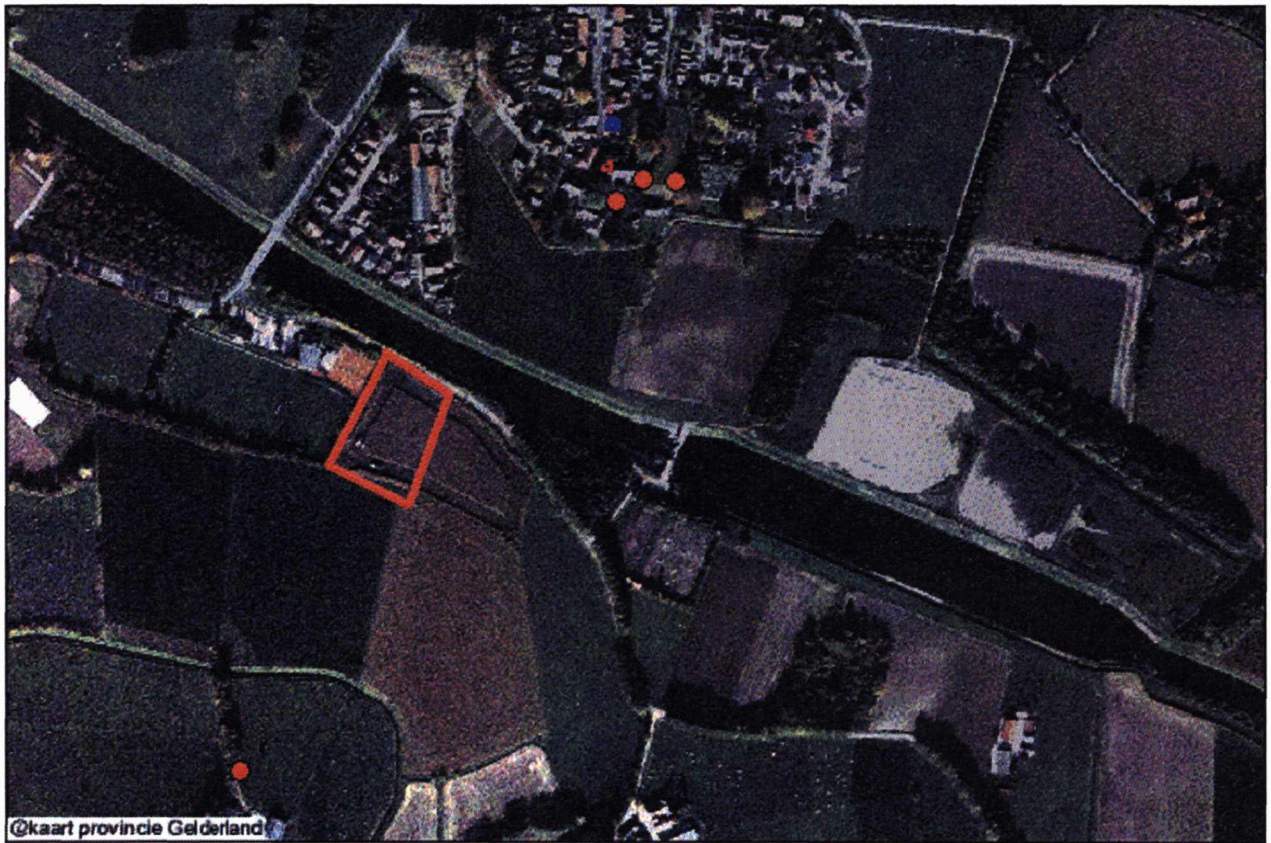
- Zijn er archeologische waarden aanwezig.
- Wat is de exacte aard en datering van de vindplaats.

Het onderzoek wordt zodanig uitgevoerd, dat een archeologische en cultuurhistorische beoordeling gegeven kan worden van ten aanzien van het toekomstige gebruik van de locatie. Het bepalen van de omvang en de kwaliteit van de eventueel aan te treffen archeologische waarden valt buiten het kader van het verkennend onderzoek.

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

1.3 Objectgegevens

Plaats: Rekken
Gemeente: Eibergen
Provincie: Gelderland
Toponiem: Rekkenseweg 48
Coördinaten: 246.400/ 456.750
Kaartblad: 34G
Oppervlakte: 7.543 m2
Projectnr: 173083
Geomorfologie: Dekzandrug met esdek
Grondgebruik: Bouwland

Afbeelding 1: Luchtfoto van de onderzoekslocatie (in rood kader).

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

2 Onderzoeksmethodiek

2.1 Bepaling van de regionale achtergrondwaarden

De eerste fase van het historisch onderzoek bestaat uit het bepalen van de regionale achtergrondwaarden. Hiervoor is gebruik gemaakt van beschikbaar kaartmateriaal. Dit zijn:

- Bodemkaart van Nederland (Schaal 1:250.000)
- Bodemkaart van Nederland (Schaal 1:50.000 – blad 34/35)
- Geomorfologische kaart van Nederland (Schaal 1:50.000 – blad 34/35)
- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)
- Archeologische vondstmeldingen uit het ARCHIS (Archeologisch Informatie Systeem)

2.2 Historisch onderzoek

Voor het historisch onderzoek zijn de volgende instanties bezocht:

- Gemeentehuis Eibergen
- Staring Instituut Doetinchem

Het volgende historisch-kartografisch materiaal is voor het onderzoek bestudeerd:

- Kaart uit 1867, uit: J. Kuyper, Gemeentatlas van Nederland (1971)
- Grote Historische Atlas van Nederland, 1830-1855. Deel 3, Oost-Nederland. Groningen 1990

2.3 Inventarisatie van archeologische gegevens

Voor de inventarisatie van archeologische gegevens is gebruik gemaakt van ARCHIS (Archeologisch Informatie Systeem) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) in Amersfoort.

Aan de hand van de geraadpleegde bronnen kan een inschatting gemaakt worden van de geologische en archeologische verwachting op de onderzoekslocatie.

3 Resultaten vooronderzoek

3.1 Geologische ontwikkeling van het beekdal van de Berkel

Gedurende de periode dat de locatie nog in de invloedssfeer van de Berkel lag, zijn jonge rivierkleiafzettingen van Tiel afgezet in het fossiele beekdal. Ze behoren geomorfologisch gezien tot de afgegraven kalkloze leekerd- en woudeerdgronden (R4). Op de geomorfologische kaart is het beekdal van de Berkel geïdentificeerd als een relatief laag gelegen beekdalbodem zonder veen in de ondergrond (2R5). Het stroomdal is uitgesleten in de fossiele dekzandruggen van het omringende landschap. In de diepere ondergrond van het Berkeldal vinden we nog zand en grindpakketten. Deze afzettingen behoren tot de Formatie van Kreftenheye¹. Doordat het stroomdal gecultiveerd en afgegraven is, kunnen geologische formaties van verschillende ouderdom onder de teeltlaag aanwezig zijn. Overwegend zijn dit afwisselend zavelige kleien van Holocene en Pleistocene ouderdom. Een deel van de rivierklei is al aan het einde van de Würmijstijd afgezet. Door uitspoeling van ijzer en mineralen, bevindt zich relatief veel roest (oer) in de onderlaag. Plaatselijk worden afzettingen met beekleem aangetroffen. De bovengrond is soms moerig van aard. Door de slechte doorlaatbaarheid is het merendeel van de beekdalvlakte in gebruik als weidegebied. Na kanalisatie van de Berkel is de onderzoekslocatie buiten de invloedssfeer van de rivierloop komen te liggen. Hierdoor is het gebied onttrokken aan het proces van sedimentatie van klei en zand. Er vindt tegenwoordig nog slechts een lichte podzolvorming plaats door landbouwactiviteiten en verrijking met stalmest.

3.2 Geologische ontwikkeling van het onderzoeksgebied

De onderzoekslocatie maakt deel uit van een grotere geologische eenheid welke bekend staat als het Oost-Nederlands Plateau. Dit plateau is een hoogterras. Door de aanwezigheid van glaciële afzettingen, met zogenaamde tertiaire kleien, dicht onder de oppervlakte, heeft in de loop der geschiedenis geen klink op kunnen treden, zoals wel het geval is in het westelijk deel van Nederland. Na het afsmelten van de landijs na de voorlaatste IJstijd (het Saalien) bleef een dikke laag klei achter, het zogenaamde keileem. Rondom Rekken bevinden zich op meerdere plaatsen restanten van deze keileem, die de afwatering in de diepere bodem bemoeilijken. Een deel van deze klei is in recentere tijd afgegraven voor industriële doeleinden. In de laatste IJstijd (het Weichselien) is de keileem overdekt met dekzand. Ook waar de stroomsnelheid afnam zijn grote hoeveelheden zand afgezet waarop in het Laat Weichselien de wind vat kreeg.² Door verstuving zijn op sommige plaatsen dekzandruggen gevormd, die als verhogingen in het landschap in een min of meer waaivormig patroon gemarkeerd zijn. De dekzandruggen worden veelal begrensd door zogenaamde steilranden. De aanwezigheid van de hooggelegen dekzandruggen wordt nog eens versterkt door ophoging ervan met potstalmest voor het verrijken van de schrale zure landbouwgrond. Dit proces vond plaats vanaf de 8^e/9^e eeuw na Christus. De zandgronden hebben nu een dikke humushoudende bovengrond. In het gebied langs de Berkel kan het humushoudende dek zwart of donkerbruin zijn en de onderliggende laag, eventueel een tussenlaag, bruin. In de omgeving liggen dan steeds op geringe afstand veldpodzolgronden (de vroegere heidevelden) waar plaggen werden gestoken voor potstallen.³

¹ Historisch-geografisch onderzoek t.b.v. het landinrichtingsproject Beltrum-Eibergen, 1991, p. 8.

² NN 1979 44

³ NN 1979 93

4 Bewoningsgeschiedenis van het onderzoeksgebied

4.1 Prehistorie

De dekzandruggen en met name de overgangsgebieden naar de beekdalen, waren zeer geschikt voor bewoning. De oudste bewoning in de regio gaat terug tot in het Paleolithicum. De bewoningsactiviteiten namen toe in het Neolithicum en Bronstijd. Het laag gelegen beekdal van de Slinge en de Berkel bood goede mogelijkheden voor het weiden van vee, door de relatieve vochtigheid van deze gronden. De grondslag voor het huidige cultuurlandschap werd vermoedelijk pas na de Romeinse Tijd gelegd.⁴ De dekzandruggen die als welvingen in het landschap opduiken behoren tot de Formatie van Twente en zijn vaak scherp begrensd door middel van steilranden. Op deze dekzandruggen, die een ideale vestigingsplek waren voor mensen, vinden we de oudste bewoningssporen die teruggaan tot de Late Steentijd en de Bronstijd. Het relatief vochtige dal was vanouds in gebruik als grasland. Op de afzettingen van Tiel zijn soms nog stroken van oud cultuurland terug te vinden.

4.2 Romeinse Tijd

De Romeinse Tijd (50 voor Chr. tot 400 na Chr.) begon met het binnen dringen van Romeinse troepen onder leiding van Julius Ceasar in het zuiden van Nederland.⁵ In 12 voor Chr. waren alle stammen in Nederland onderworpen, en zouden dat tot de opstand van de Friezen in 47 na Chr. blijven.⁶ Na 47 na Chr. vormde de Rijn de noordgrens van het Romeinse Rijk. Langs de rijksgrens (*Limes*) werden in de loop van de eerste eeuw de eerste militaire nederzettingen gesticht (*castella*). Vaak lagen er in de nabijheid handelsnederzettingen met een stedelijk karakter. De *Limes* zorgde er voor dat het Romeinse zuiden en het vrije noorden vanaf 47 na Chr. een sterk verschillende ontwikkeling door maakten. In de derde eeuw na Chr. hadden de stammen in Drenthe, Overijssel en Gelderland (de Franken) zich ontwikkeld tot een aanzienlijke en goed georganiseerde macht. Franken en Friezen vielen het gebied ten zuiden van de Rijn binnen, wat in 275 na Chr. tot de val van noordelijke Rijksgrens leidde. De twee volgende eeuwen stonden in het teken van verval en ondergang van het Romeinse Rijk.⁷

4.3 Middeleeuwen

De gronden werden vanaf 1200 na Chr. gezamenlijk beheerd in zogenaamde markegenootschappen, welke juridisch bestuurd werden door een markerichter. Eibergen, waar Rekken onder valt, werd pas laat begiftigd met een eigen kerk. De oudste kerkstichtingen (oerker spelen) waren Winterswijk, Groenlo en Zelhem, die vanaf de 8^e eeuw ontstaan zijn. Vanaf het einde van de 12^e eeuw kreeg Eibergen een belangrijke plaats in het bisdom Munster. Eibergen kreeg een eigen kerk en parochie. De Rekkenaren waren echter tot 1653 aangewezen op Eibergen, waar ze aanvankelijk ter kerke gingen. Na de bouw van een eigen kerk werd Rekken eveneens kerspel.⁸ In Rekken was oorspronkelijk een versterkte adellijke hoeve, een zogenaamde borg of borcht gevestigd. De borcht (ROB-objectnr.: 34GN-15) waarvan de muurresten zijn aangetroffen, staat op een zeventiende eeuwse eigendomskaart ingetekend, net ten noorden van de Berkel. De Borg in Rekken wordt in een verpondingskaart uit de 17^e eeuw tot de voormalige adellijke havezaten van de heerlijkheid Borculo gerekend.⁹ Waarschijnlijk is dat de Borg in de Late Middeleeuwen reeds bestond. Dergelijke Laat Middeleeuwse versterkte huizen waren dikwijls omgracht en boden meestal onderdak aan de markerichter.

Het deelgebied Rekken ligt geheel op het Oost-Nederlandse Plateau, waar de keileemlaag dicht aan de oppervlakte voorkomt. Ook waren hier vroeger veel veengronden. De nederzetting Rekken bestond dus al in de Middeleeuwen.

4 Historisch-geografisch onderzoek Beltrum-Eibergen, 1999, p. 12.

5 Berendsen 1997, 172.

6 Berendsen 1997, 172.

7 Berendsen 1997, 174.

8 Cultuurhistorische beschrijving van Eibergen, p. 3.

9 Lubberink 1995.

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

4.4 Vroeg Moderne Tijd

Het oudste nog bestaande monument is de in 1652 gebouwde Hervormde kerk, die in 1889 na een felle brand is herbouwd. Rekken lag aan de Berkel en aan een belangrijke handelsroute naar het oosten. Rekken ontstond, evenals Eibergen, aan een doorwaadbare plaats in de Berkel. De oudste in cultuur gebrachte gronden bevinden zich vooral in een brede strook aan weerszijden van de Berkel. Aan de noordzijde relatief smal; het grootste gedeelte lag ten zuiden van de Berkel. Op de opgestoven, hogere dekzandruggen vond van oudsher akkerbouw plaats en werd de agrarische bebouwing gesticht. Door pluggenbemesting ontstonden vanaf de 8^e en 9^e eeuw na Chr. de kenmerkende donkere esgronden (enkeerdgronden) die herkenbaar zijn als een lichte verhoging in het landschap. Een belangrijk contrast met Eibergen is het ontbreken van een gezamenlijk escomplex (meermanses). Bij de kern van Rekken en meer stroomopwaarts waren de oude erven en bouwlanden dicht bij de Berkel te vinden, dat hier nog maar een smal stroompje was. Ten westen van de kern Rekken was het beekdal breder.

4.5 Moderne Tijd

Buiten het oude cultuurlandschap waren de woeste gronden te vinden, zowel ten noorden als ten zuiden van de Berkel. Deze woeste gronden waren vaak tot in de 19^e eeuw onbebouwd. De woeste gronden, bestaande uit struweel, heidegebiedjes en veenplassen, waren slechts geschikt voor het houden van schapen. De zure grond en het schrale gras bemoeilijkt de intensieve veeteelt. Wel werd er op bescheiden schaal vlas verbouwd voor de thuisweverij. De thuisweverij bood de boeren in de omgeving een mogelijkheid om hun dikwijls karige inkomen aan te vullen. De woeste gronden langs de huidige grens met de gemeente Haaksbergen stonden bekend als het twistveld. Dit veld was een driehoekig gebied met een oppervlakte van 60 ha. Over het gebied hebben de Rekkenaren en de Haaksbergenaren strijd gevoerd zo'n 160 jaar, vandaar de toponiem van het gebied, 't Twistveld. Hoewel dit gebied met vennen en heidevelden was gelegen in de marke van Rekken, hadden de boeren van de Haaksbergse marken het recht van ontginning. De markerechten bestonden o.a. uit het graven van turf, het graven van veen en het weiden van schapen. Ook verrezen er steenovens en panovens. Een voorbeeld van zo'n panoven is te bewonderen in het Museum de Scheper in Eibergen, waar een deel van de expositie aan de voor deze streek zo belangrijke nijverheid is gewijd.

4.6 De kanalisatie van de Berkel.

De Berkel is een riviertje dat ontspringt bij Billerbeck in de Baumbergen¹⁰ in Nordrhein-Westfalen (Dld) en uitmondt in de IJssel bij Zutphen. Het meanderende riviertje zorgde voor grote welvaart als handels- en transportroute tussen het Duitse gebied en de vroegere Hanzestad Zutphen. Bij hoge waterstanden zorgde de Berkel daarentegen voor grote overlast, wanneer de rivierloop buiten zijn oevers trad en de aanpalende gronden onder water zette. Om het water sneller af te kunnen voeren werden daarom tussen 1644-1670 reeds pogingen ondernomen om de Berkel te normaliseren. Een tweede verbetering van de Berkel vond plaats in het kader van de werkverschaffing tussen 1766-1788. Deze aanpassingen bleken niet afdoende want tussen 1893 en 1980 zouden nog diverse aanpassingen volgen. Dat er ruim honderd jaar tussen de verschillende werkzaamheden zaten, is terug te voeren op de strijd wie voor de financiering verantwoordelijk zou worden. Het Rijk wilde slechts de verbetering van de kleinere rivieren in het oosten voor haar rekening nemen, wanneer er voldoende inkomsten uit de waterschapslasten gegenereerd kon worden om de kosten te dekken. Indien de waarde van de gronden in het gebied door de Berkelwerken zou stijgen, dan moesten de belanghebbende grondeigenaars bijdragen aan het project.¹¹

¹⁰ G. Dijkstra e.a.; Uit Berkelbronnen. Borculo, 1988, 11.

¹¹ Historisch-geografisch onderzoek t.b.v. het landinrichtingsproject Beltrum-Eibergen, 1991, 34.

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

Deze moeizame ontwikkeling droeg ertoe bij, dat in 1882 het Waterschap van de Berkel werd opgericht. Bij de werkzaamheden tussen 1893 en 1899 zijn de vele meanders uit de waterloop gehaald, waardoor het riviertje in totaal zo'n 14 kilometer korter werd.¹² Tussen 1920-1936 werd de waterafvoer kunstmatig beïnvloed door de aanleg van diverse stuwen in de Berkel. De aanleg van deze stuwen bemoeilijkte Berkelvaart. Met behulp van de zogenaamde Berkelzomp, kleine platbodems met zwaarden aan weerszijden, werden voorheen goederen overgeslagen voor de markt in Zutphen. Het laatste schip werd geschut in 1905. Tussen 1963 en 1980 werd de afvoercapaciteit (het debiet) vergroot door verbredingen aan te brengen en op sommige plaatsen een nieuwe bedding te graven. Ook werd in deze periode een zandvang aangelegd om dichtslibbing te voorkomen. De zandvang is gelegen in Rekken ter hoogte van de onderzoekslocatie. Na de laatste normalisatie kwam de onderzoekslocatie buiten het stroomgebied van de Berkel te liggen. De binnendijk langs de Lindevoort is hierbij achterbleven als een laatste getuige uit de lange geschiedenis van de (oorspronkelijke) rivier.

Afbeelding 2: Rekken op atlas uit 1830, de onderzoeklocatie bevindt zich binnen de rode cirkel.

¹² Mondelinge mededeling dhr. H. Schepers.

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

4.7 Archeologisch vondstmateriaal in de omgeving van de onderzoekslocatie.

Uit de dorpskern en directe omgeving van Rekken zijn meerdere archeologische vondsten bekend. Bij het uitgraven van de zandvang in de Berkel nabij de huidige onderzoekslocatie werden drie benen bijlen aangetroffen, waarvan 1 uit een boventak van een gewei bestond (ROB-objectnr.: 34GN-69) en de overige uit de onderste takken van het gewei. Bij de bouw van de openbare school Weaverskamp op de woerd, werden scherven van Bronstijd aardewerk aangetroffen. Nabij de Piepermolen bij de R.K. basisschool werden ijzerslakken aangetroffen, die vermoedelijk dateren uit de IJzertijd of de Vroege Middeleeuwen. Aan de Lindevoort bij de bouw van de schoolmeesterswoning zijn resten uit de Bronstijd, IJzertijd en Romeinse Tijd aangetroffen, die mogelijk bij een groot nederzettingscomplex behoren (ROB waarnemingsnr.: 122217).

In de omgeving van Rekken zijn meerdere meldingen bekend van vondstmateriaal uit de Steentijd. Met name rondom de Apedijk zijn meerdere vondstmeldingen bekend van materiaal uit zowel het Paleolithicum, het Mesolithicum en het Neolithicum. In het totaal zijn voor het grondgebied 51 waarnemingen in het CAA opgenomen. De grote vondstdichtheid in dit gebied maakt de kans op het aantreffen van archeologische waarden bij het geplande grondverzet aan de Rekkenseweg voor de nieuwbouw van de school aannemelijk. Het verkennend archeologische bodemonderzoek is uitgevoerd om deze hypothese te toetsen.

5 Resultaten van het Veldwerk

5.1 Veldverkenning

Op 11 juli 2003 is als aanvulling op het bureauonderzoek een veldverkenning op de onderzoekslocatie uitgevoerd. De veldverkenning heeft plaatsgevonden door middel van een visuele inspectie van het terrein. Tijdens de inspectie is het terrein in kaart gebracht en is het reliëf in het terrein bestudeerd. Tevens is op de locatie gezocht naar vondstmateriaal uit de toplaag, dat een indicatie kan geven over de te verwachten archeologische waarden. Het terrein is in gebruik als akkerland en nagelopen op het voorkomen van archeologisch materiaal. Hierbij werden onder andere natuurlijk vuursteen, 16^e en 17^e eeuws en modern aardewerk aangetroffen.

5.2 Toekomstig grondverzet

De locatie zal gebruikt gaan worden ten behoeve van de aanleg van een nieuw sportveld. De bestemmingswijziging heeft tot gevolg dat de grond geroerd en verzet wordt op plaatsen waar dit nog niet eerder is gebeurd. De gegevens van het bureauonderzoek zijn gebruikt voor het bepalen van het boorpatroon waarbij rekening is gehouden met de bodemlagen die ooit bewoond geweest kunnen zijn.

5.3 Opzet van het booronderzoek

De AAI, aansluitend op de veldverkenning, is uitgevoerd op 11 juli 2003. De vraagstelling voor het onderzoek luidt:

- Zijn er archeologische resten en/of vindplaatsen in het plangebied aanwezig?
- Wat is de aard en datering van eventueel aanwezige vindplaatsen?

Met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm zijn verspreid over de locatie boringen gezet tot in de ongeroerde grond. De formule voor het bepalen van het aantal boringen in relatie tot de oppervlakte op archeologisch te onderzoeken locaties bedraagt $10 p$, waarbij p staat voor de oppervlakte van het terrein in hectares. Aangezien de locatie 0,75 ha meet zijn acht boringen gezet. De boorbeschrijvingen zijn geclassificeerd volgens het systeem van classificatie van de Werkgroep Geo-Archeologie (2000). De boorstaten zijn vervolgens verwerkt in boormanager conform NEN-norm 5104.

Afbeelding 3: De onderzoekslocatie gezien vanuit het noordoosten.

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

5.4 Resultaten van het booronderzoek

De dekzandruggen zijn vanwege hun hoge ligging, vaak in combinatie met de aanwezigheid van water, in gebruik genomen door de prehistorische mens. De activiteiten van bewoning en/of bewerking laten sporen na in de ondergrond. Het esdek kan deze sporen gelijk als een deken hebben afgedekt. Hoge enkeerdgronden worden gekenmerkt door het voorkomen van een dikke plaggenlaag. De dikte van deze laag heeft er voor gezorgd dat de sporen in de ondergrond buiten het bereik van graafwerktuigen en landbouwwerktuigen zijn gebleven. Aan hoge enkeerdgronden wordt daarom veelal een hoge archeologisch verwachting toegekend. Deze verwachting is in het booronderzoek bevestigd; onderin het esdek en in de onderliggende laag is Steen- of IJzertijd aardewerk en een vuursteenafslag gevonden. In de toplaag is een vuursteensplinter aangetroffen.

Het opgeboorde sediment is vergelijkbaar met de in §3.2 vermelde opbouw; de bovenste 40 à 90 cm bestaat uit donkerbruin matig fijn zand en gaat vrij scherp over in bruin zand. De ondergrond bestaat uit lichtgrijs of roesthoudend lichtbruin zand. Het is niet duidelijk of dit eolisch of fluviatiel aangevoerd zand is. In boring 1 is een kleilaagje tussen 130 en 150 cm – mv aangetroffen. Het hele profiel van boring 4 lijkt verstoord te zijn. Zie bijlage 2 voor de situering van de boorpunten en bijlage 3 voor de boorprofielen.

In boring 2 zijn op een diepte van 120-140 cm – mv en in boring 3 op 90-100 cm – mv. in totaal drie fragmenten Steen- of IJzertijd aardewerk gevonden. Deze fragmenten zijn te klein om nader te determineren. In de laag onder het esdek van boring 3, tussen 130 en 140 cm – mv, is een afslag van vuursteen gevonden. Deze kan niet in een era geplaatst worden vanwege het ontbreken van diagnostische kenmerken. Tussen 30 en 40 cm – mv, dus in het esdek, is een vuursteensplinter gevonden. Een overzicht van de vondsten is weergegeven in bijlage 4

De oppervlakte van het maaiveld loopt op van 26,15 m + NAP in het zuidwesten tot 26,83 m + NAP in noordoostelijke richting.

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

6 Conclusie

Op basis van het vooronderzoek (SAI), de boringen en de analyse van de stratigrafie (AAI-I), geldt voor het terrein een hoge archeologische verwachting. Het doel van de SAI en de AAI was inzicht te verkrijgen of er op de onderzoekslocatie archeologische waarden te verwachten zijn en in hoeverre het toekomstige gebruik van de locatie invloed heeft op de eventuele archeologische waarden in het terrein. Op de onderzoeksvragen konden op de volgende antwoorden worden gegeven:

Zijn er archeologische waarden aanwezig?

Op basis van de aanwezigheid van vondstmateriaal en een grotendeels intact bodemprofiel is, bestaat er een reële kans dat er in de ondergrond archeologische waarden aanwezig zijn. Voor de onderzoekslocatie geldt dan ook een hoge archeologische verwachting.

Wat is de exacte aard en datering van de vindplaats?

De aangetroffen vondsten kunnen duiden op een mogelijk nederzettingsterrein maar de gevonden vuursteenafslagen en fragmenten aardewerk zijn dusdanig klein dat er geen exacte uitspraken gedaan kunnen worden over de aard, datering of omvang. Waarschijnlijk is het een periode die varieert van Vroege Steentijd tot IJzertijd.

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

7 Aanbeveling

Gelet op de aanwezigheid van een vrijwel intact esdek en de vondsten in het opgeboorde sediment, is de mogelijkheid reëel aanwezig dat er nog sporen van (pre-) historische activiteiten in de ondergrond aanwezig zijn. Het strekt tot aanbeveling een proefsleuvenonderzoek (AAO) uit te voeren. Op basis van dit onderzoek zal de precieze omvang, de aard, de datering, de gaafheid, en de kwaliteit van de aangetroffen vindplaats nader bepaald moeten worden. Het aanvullend archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 2.0, OS01-OS07). Het eventueel te vervolgen onderzoekstraject zal in samenspraak dienen te gebeuren met opdrachtgever, provincie, provinciaal archeoloog en ROB.

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

Gebruikte Literatuur:

- Baas, H.G., *Historisch-Geografisch onderzoek ten behoeve van het landinrichtingsproject.*
- Beltrum-Eibergen.,1991: *Rapport van de Landinrichtingsdienst Afdeling Ontwikkeling en Evaluatie Gelderland, Arnhem.*
- Bakker, H. de en A.W. Edelman-Vlam., 1976: *De Nederlandse bodem in kleur, Wageningen.*
- Bakker, H. de en J. Schelling., 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, Wageningen.*
- Dijkstra, G. e.a.,1988: *Uit Berkelbronnen. Over varen, leven en werken op en langs de Berkel, Borculo.*
- Dorgelo, W.,2000: *Verkennd bodemonderzoek Lindevoort Zuidoost te Rekken.* Tauw Regio Oost, Deventer.
- Maarleveld, G.C.; *Toelichting bij de Geomorfologische Kaart van Nederland.* Schaal 1: 50.000. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen, RGD, Haarlem, 1977.
- N.N.,1979. *Toelichting bij de Bodemkaart voor Nederland Blad 34 + 35.* Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Rekswinkel, M. en J. Wabeke., 1999: *Cultuurhistorische Beschrijving Eibergen.* Sporen uit een rijke geschiedenis, Eibergen.
- Twinnova., 1989: *Verkennd Bodemonderzoek Lindevoort 12 te Rekken, Haaksbergen.*
- Werkgroep Geo-archeologie. 2000. *Randvoorwaarden voor een beschrijvingssysteem voor aardwetenschappelijke informatie ten behoeve van archeologisch onderzoek.* Utrecht.

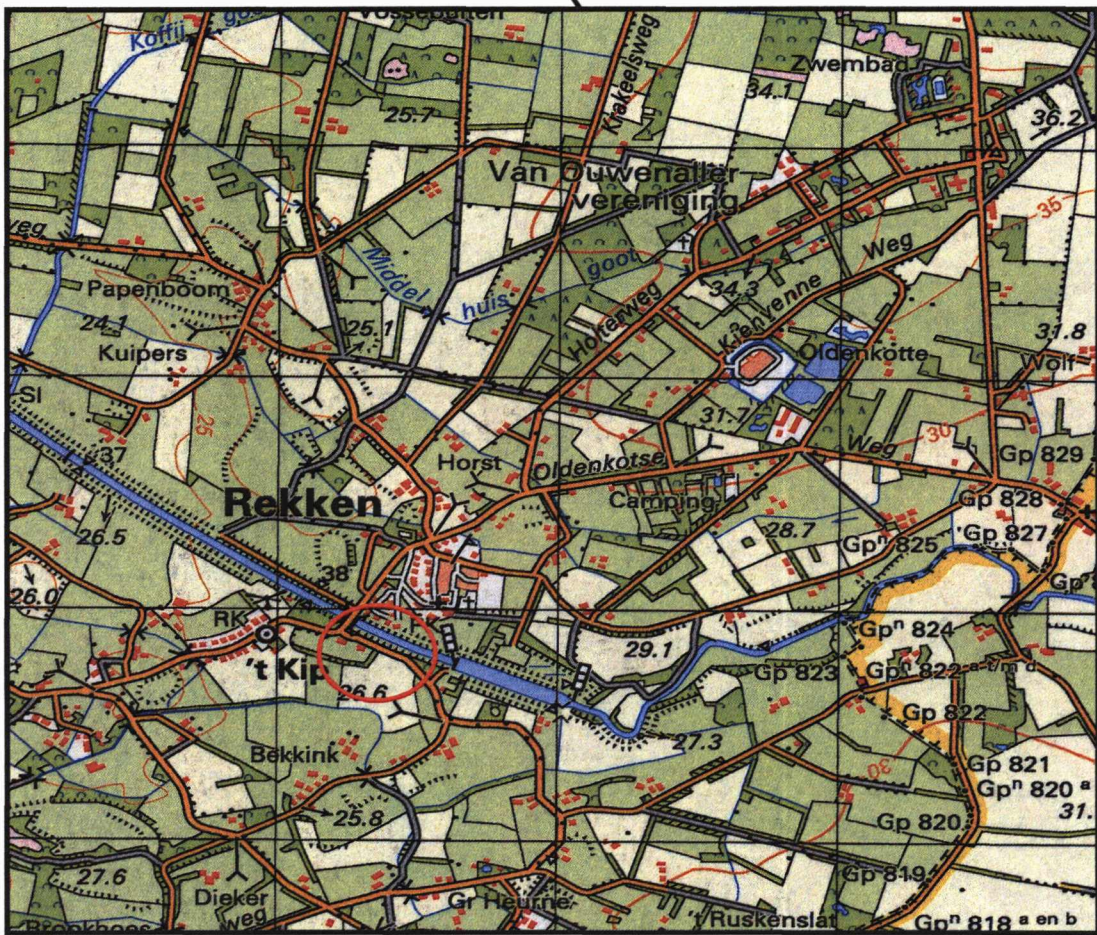
Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

Bijlagen:

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

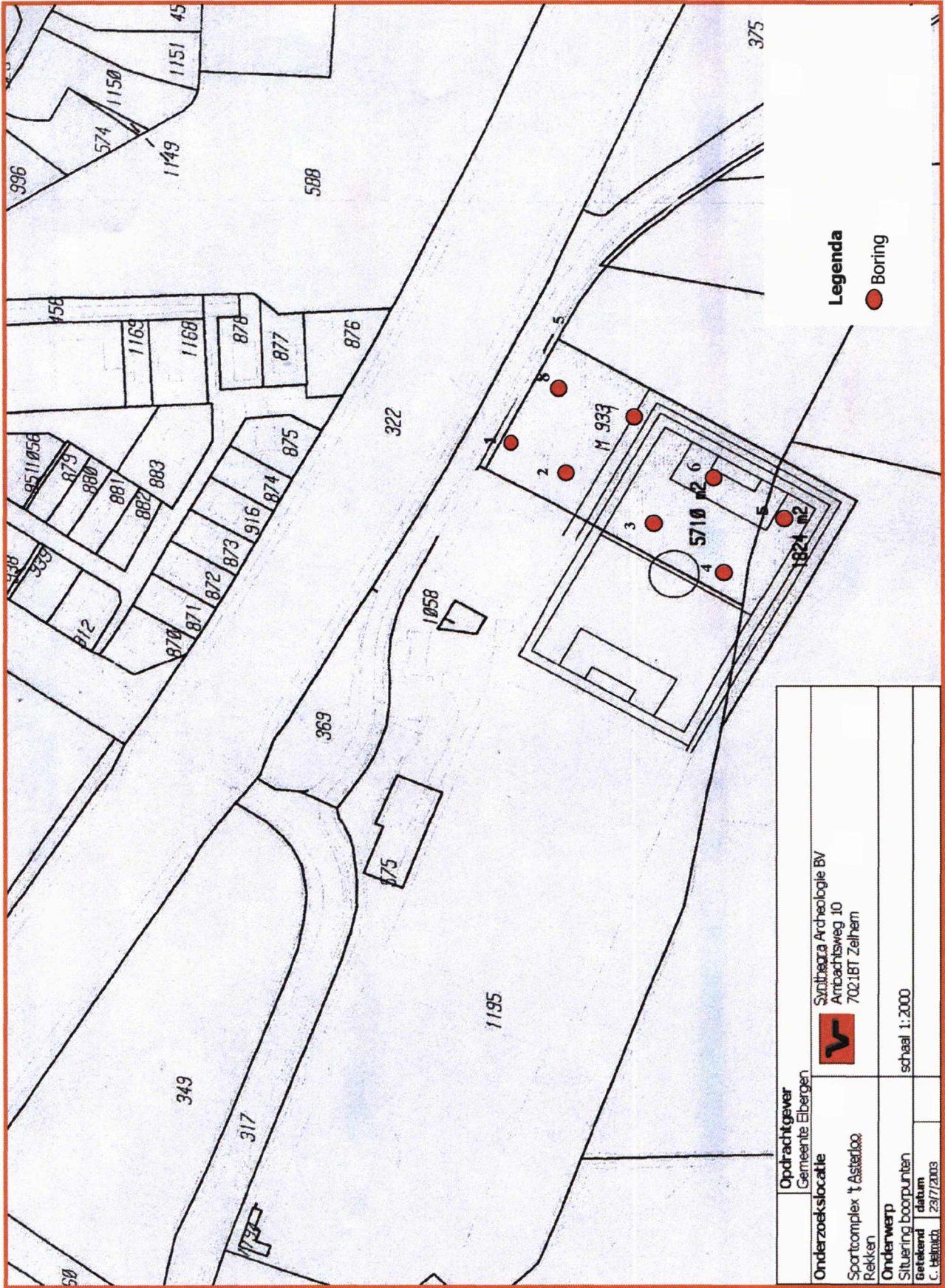
Bijlage 1: Regionale overzichtskaart

Onderzoekslocatie

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

Bijlage 2: Detailkaart van de locatie met boorpunten

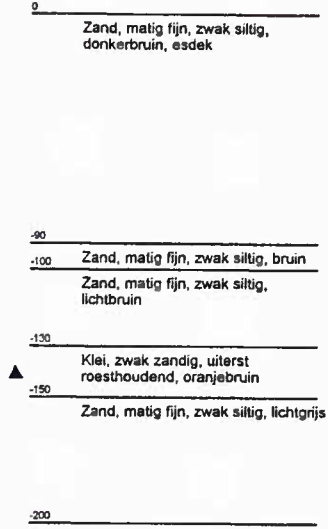
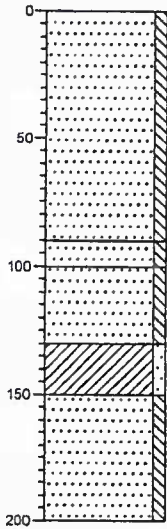
Opdrachtgever Gemeente Eibergen	
Onderzoekslocatie Sportcomplex 't Aastadloo Rekken	Synthegra Archeologie BV Armbachtsweg 10 7021BT Zelhem
Onderwerp Situering boorpunten	schaal 1:2000
Getekend / datum C. Helmich / 23/7/2003	

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

Bijlage 3: Boorstaten

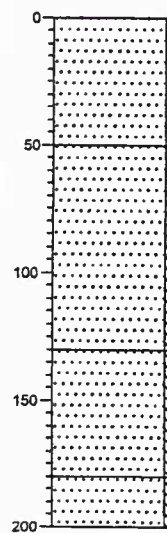
Boring: 1

Opmerking: 26.15 + NAP

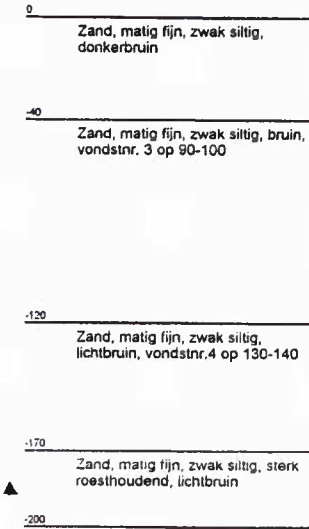
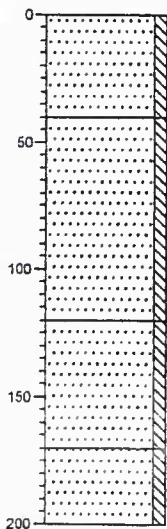
Boring: 2

Opmerking: 26.42 + NAP

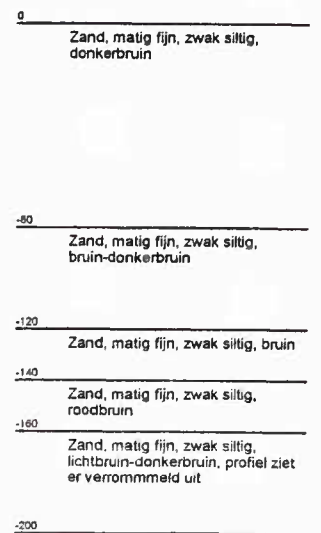
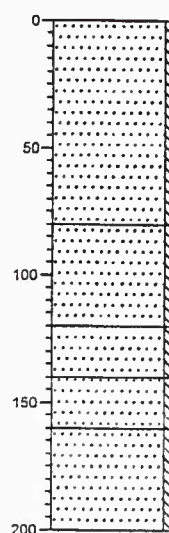
Boring: 3

Opmerking: 26.52 + NAP

Boring: 4

Opmerking: 26.62 + NAP

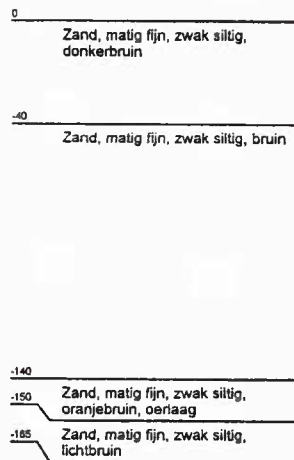
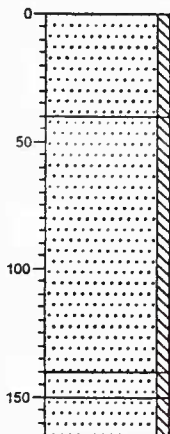

Projectnaam: 't Asterloo Rekken

Projectcode: 173083

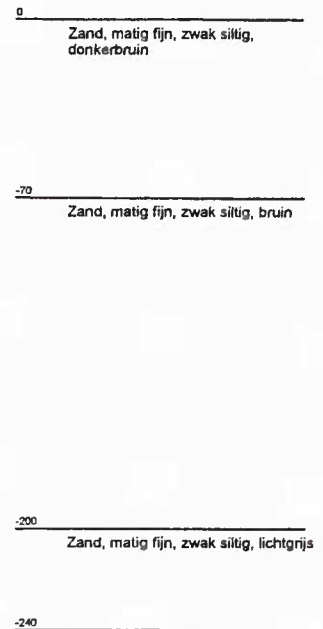
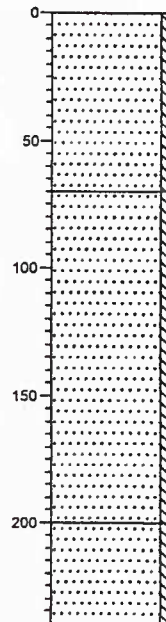
Boring: 5

Opmerking: 26.83 + NAP

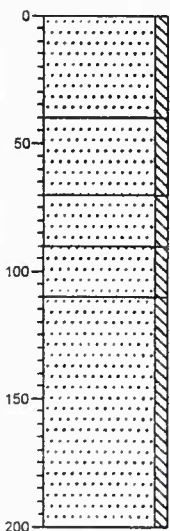
Boring: 6

Opmerking: 26.39 + NAP

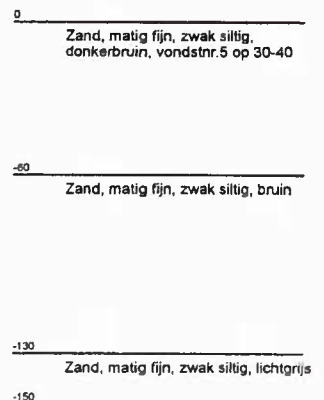
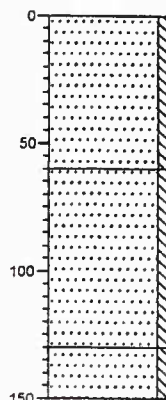
Boring: 7

Opmerking: 26.20 + NAP

Boring: 8

Opmerking: 26.12 + NAP

Projectnaam: 't Asterloo Rekken

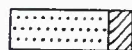

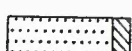
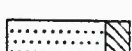
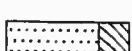
Projectcode: 173083

Legenda (conform NEN 5104)

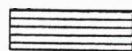
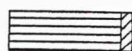
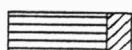
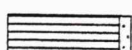

grind

- Grind, siltig
- Grind, zwak zandig
- Grind, matig zandig
- Grind, sterk zandig
- Grind, uiterst zandig

zand

- Zand, kleiïg
- Zand, zwak siltig
- Zand, matig siltig
- Zand, sterk siltig
- Zand, uiterst siltig

veen

- Veen, mineraalarm
- Veen, zwak kleiïg
- Veen, sterk kleiïg
- Veen, zwak zandig
- Veen, sterk zandig

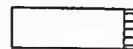

klei

- Klei, zwak siltig
- Klei, matig siltig
- Klei, sterk siltig
- Klei, uiterst siltig
- Klei, zwak zandig
- Klei, matig zandig
- Klei, sterk zandig

leem

- Leem, zwak zandig
- Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

- zwak humeus
- matig humeus
- sterk humeus
- zwak grindig
- matig grindig
- sterk grindig

geur

- geen geur
- zwakke geur
- matige geur
- sterke geur
- uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- zwakke olie-water reactie
- matige olie-water reactie
- sterke olie-water reactie
- uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- > 0
- > 1
- > 10
- > 100
- > 1000
- > 10000

monsters

- geroerd monster
- ongeroerd monster

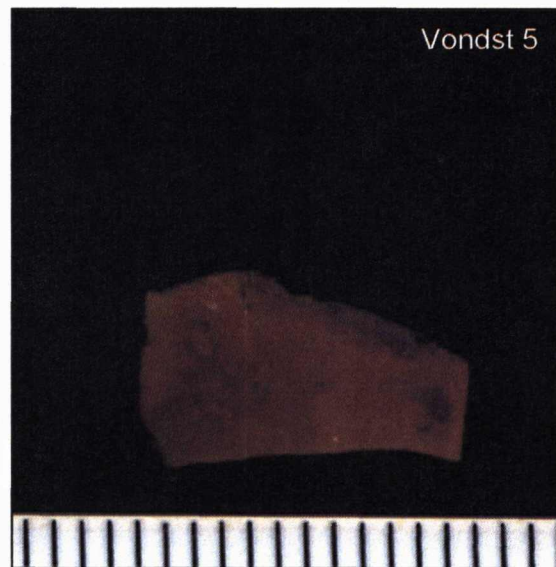
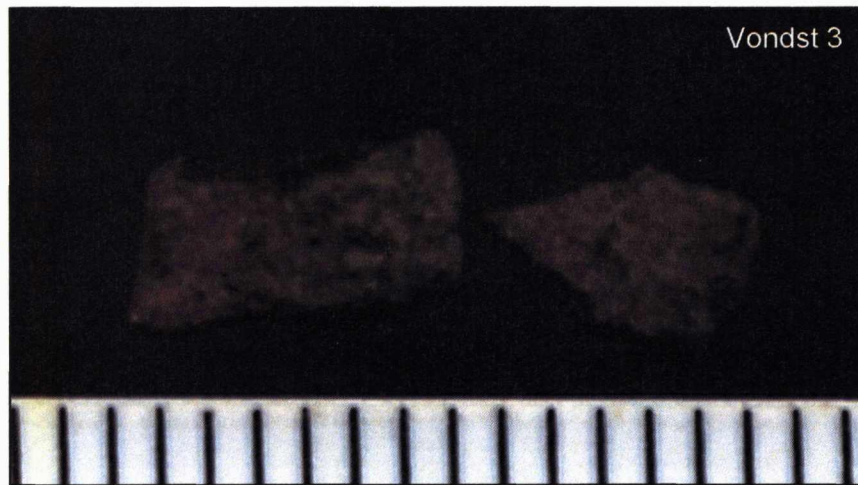
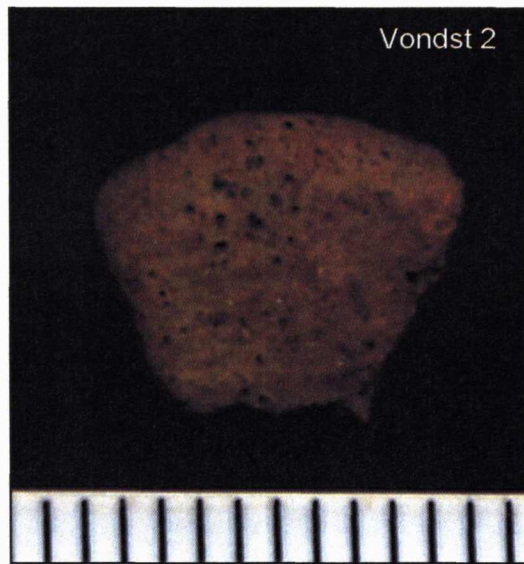
overig

- bijzonder bestanddeel
- Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- grondwaterstand
- Gemiddeld laagste grondwaterstand
- slib

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

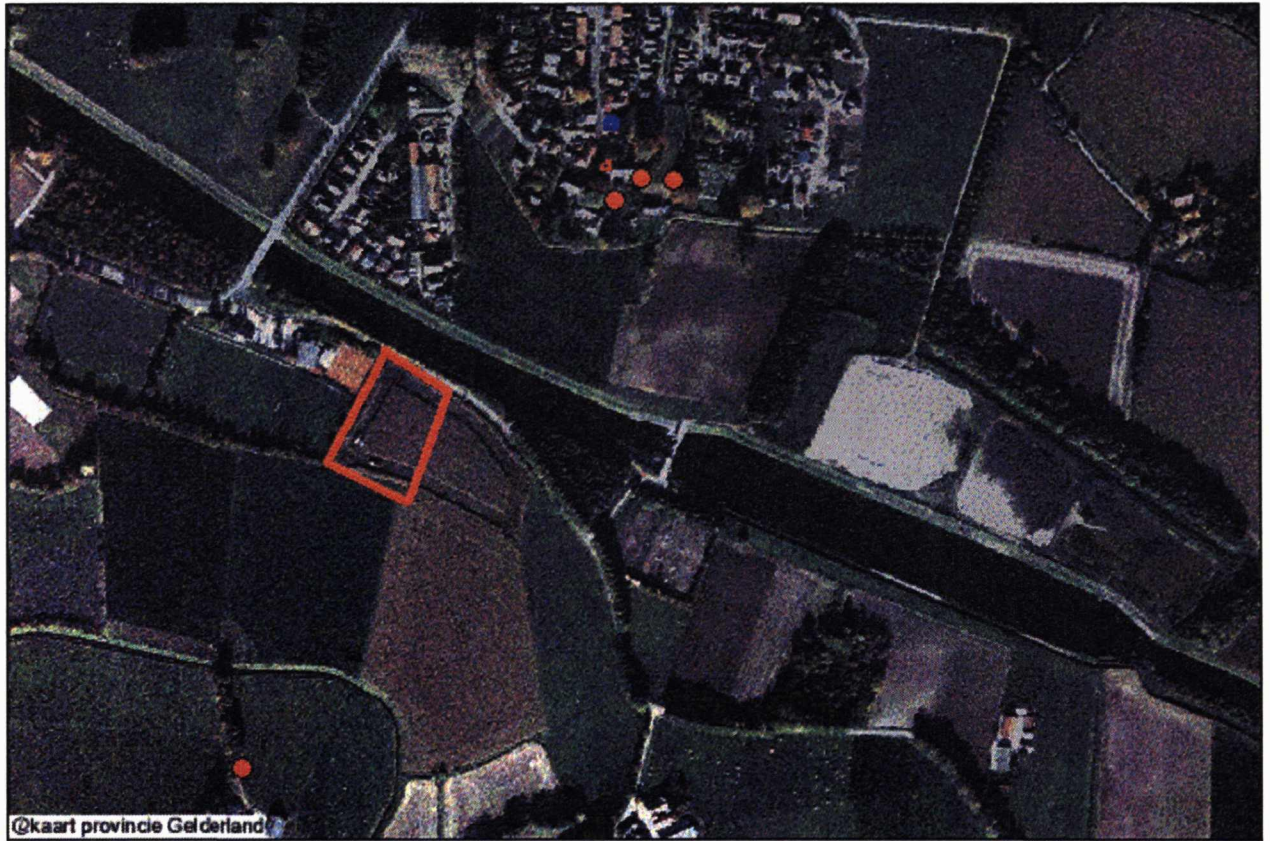
Bijlage 4: Vondstenlijst en catalogus

PROJECT:	173083	AAI	Rekken	t Asterloo	
Vondstnummer	Boring	CM - MV	Categorie	Omschrijving	Datering
1	2	120-130	KER	frag. handgevormd	NEO/IJZ
2		130-140	KER	frag. handgevormd	NEO/IJZ
3	3	90-100	KER	2 frag. handgevormd	NEO/IJZ
4		130-140	VST	afslag	PALEO/BRONS
5		30-40	VST	splinter	XXX

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

Bijlage 5: Kaart van Rekken, huidige en historische situatie

Afbeelding: Luchtfoto van onderzoekslocatie 't Asterloo' te Rekken (in rode kader).

Afbeelding: Historische kaart Rekken.

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

Bijlage 6: Lijst met gebruikte afkortingen

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

LIJST MET GEBRUIKTE AFKORTINGEN

AAI	Aanvullende Archeologische Inventarisatie
AAO	Aanvullend Archeologisch Onderzoek
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
BP	Before Present
CAA	Centraal Archeologisch Archief
GHG	Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand
GLG	Gemiddeld Laagste Grondwaterstand
IKAW	Indicatieve Kaart Archeologische Waarden
MV	Maaiveld
NAP	Nieuw Amsterdams Peil
RGD	Rijks Geologische Dienst
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
SAI	Standaard Archeologische Inventarisatie
STIBOKA	Stichting Bodem Kartering

Project : AAI Sportvelden re Rekken
 Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

Materiaal afkortingen volgens ABR (Archeologisch Basis Register)

Metaalsoorten:		Steensoorten	
Brons	MBR	Barnsteen	SBA
Goud	MAU	Bergkristal	SBE
IJzer	MFE	Diabaas/gabbro/doleriet/dioriet	SDI
Koper	MCU	Git	SGI
Lood	PB	Graniet/gneis	SGR
Messing	MME	Jadeiet/nefriet	SJA
Metaal	MXX	Kalk (steen)	SKA
Tin of lood legering	MSN	Leisteen	SLE
Zilver	MAG	Marmer	SMA
Metaal	MXX	Oker	SOK
Tin of lood legering	MSN	Steen	SXX
Zilver	MAG	Tefriet/basaltlava	STE
Organisch		Tufsteen	STU
Bot, dierlijk	ODB	Vuursteen	SVU
Bot, menselijk	OMB	Zandsteen/kwartsiet	SZA
Bot, onbekend	OXB		
Gewei	ODG	Onbekend	XXX
Hoorn	ODH	Niet van toepassing	---
Hout/houtskool	OPH		
Ivoor	ODI	Glas	GLS
Leer/huid/bont	ODL	Keramiek	KER
Organisch	OXX	Slak	SLAK
Organische, dierlijk	ODX		
Organisch, menselijk	OMX		
Organisch, plantaardig	OPX		
Schelp	ODS		
Textiel: katoen/linnen/wol/zijde	OTE		

Project : AAI Sportvelden re Rekken
Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

Bijlage 7: Overzicht geologische perioden

Project : AAI Sportvelden re Rekken
 Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

geologische perioden					ouderdom in jr. voor heden			
Holoceen				Subatlanticum	actueel en zeer recent	100		
				Subboreaal		2 900		
				Atlantimum		5 000		
				Boreaal		8 000		
				Preboreaal		9 000		
						10 200		
Pleistoceen	Laat	Weichselien	Laat	Jonge Dryas		11 000		
				Allerd		11 800		
				Oude Dryas		12 000		
				Belling		13 000		
			Midden					
								29 000
			Vroeg					
								73 000
			Midden	Eemien				
					120 000			
Vroeg	Saalien							
					300 000			
					700 000			

Project : AAI Sportvelden re Rekken
 Kenmerk : AEM/SA/SAZ/173083

Periode afkortingen volgens ABR (Archeologisch Basis Register)

Paleolithicum: tot 8800 vC	PALEO	IJzertijd: 800 -12 vC	IJZ
vroeg: tot 300.000 C14	PALEOV	vroeg: 800 - 500 vC	IJZV
middel: 300.000 -35.000 C14	PALEOM	midden: 500 - 250 vC	IJZM
laat: 35.000 C14 - 8800 vC	PALEOL	laat: 250 - 12 vC	IJZL
laat A: 35.000 - 18.000 C14	PALEOLA	Romeinse tijd: 12 vC - 450 nC	ROM
laat B: 18.000 C14 - 8800 vC	PALEOLB	vroeg: 12 vC - 70nC	ROMV
Mesolithicum: 8800 - 4900 vC	MESO	vroeg A: 12 vC - 25 nC	ROMVA
vroeg: 8800 - 7100 vC	MESOV	vroeg B: 25 - 70 nC	ROMVB
midden: 7100 - 6450 vC	MESOM	midden: 70 - 270 nC	ROMM
laat: 6450 - 4900 vC	MESOL	midden A: 70 - 150 nC	ROMMA
Neolithicum: 5300 - 2000 vC	NEO	midden B: 150 - 270 nC	ROMMB
vroeg: 5300 - 4200 vC	NEOV	laat: 270 -450 nC	ROML
vroeg A: 5300 - 4900 vC	NEOVA	laat A: 270 - 350 nC	ROMLA
vroeg B: 4900 - 4200 vC	NEOV B	laat B: 350 - 450 nC	ROMLB
midden: 4200 - 2850 vC	NEOM	Middeleeuwen: 450 - 1500 nC	XME
midden A: 5300 - 3400 vC	NEOMA	vroeg: 450 - 1050 nC	VME
midden B: 3400 - 2850 vC	NEOMB	vroeg A: 450 - 525 nC	VMEA
laat: 2850 - 2000 vC	NEOL	vroeg B: 525 - 725 nC	VMEB
laat A: 2850 - 2450 vC	NEOLA	vroeg C: 725 - 900 nC	VMEC
laat B: 2450 - 2000 vC	NEOLB	vroeg D: 900 - 1050 nC	VMED
Bronstijd 2000 - 800 vC	BRONS	laat: 1050 - 1500 nC	LME
vroeg: 2000 - 1800 vC	BRONSV	laat A: 1050 - 1250 nC	LMEA
midden: 1800 - 1100 vC	BRONSM	laat B: 1250 - 1500 nC	LMEB
midden A: 1800 - 1500 vC	BRONSMA	Nieuwe tijd: 1500 - heden	NT
midden B: 1500 - 1100 vC	BRONSMB	A: 1500 - 1650 nC	NTA
laat: 1100 - 800 vC	BRONSL	B: 1650 - 1850 nC	NTB
		C: 1850 - heden	NTC
		Onbekend	XXX